

Uligheden lever 25 år efter apartheid

■ Mange sydafrikanere har fået et bedre liv, men halvdelen af befolkningen lever stadig under fattigdomsgrænsen, og næsten hver tredje er uden arbejde.

■ Regeringspartiet ANC har ladet de hvide slippe alt for let, mener ekspert

Bølgerne mellem hvide og sorte kan stadig gå højt i Sydafrika, her 25 år efter at landets hvide præsident Frederik de Klerk formelt afskaffede apartheid-styret i 1990.

Samme år blev ANC-lederen Nelson Mandela løsladt, og fire år senere tiltrådte han som landets første sorte præsident.

Den hvide kvinde Zeldla la Grange, der var Mandelas privatsekretær, luftede forleden på Twitter sin utilfredshed over den nuværende præsident og leder af ANC, Jacob Zumas retorik over for den hvide minoritet.

"Hvis jeg var en hvid forretningsmand, ville jeg begynde at overveje, om ikke jeg skulle forlade landet. Det står klart, at Jacob Zuma hverken ønsker eller behøver hvide i Sydafrika."

Zeldla la Grange og det lille hvide mindretals problemer blegner dog i sammenligning med, hvad millioner af sorte borgere må døje.

Sydafrika er Afrikas stærkeste økonomi og rig på naturressourcer. Men det er også et land, der efter 21 år med frie valg og demokrati stadig er delt over i et sort og et hvidt. Jo, apartheid er afskaffet, men raceadskillelsen lever langt hen ad vejen videre som socialt arvegodts. Landet er et af de mest ulige i verden.

- Skuffelsen over regeringspartiet ANC er stor både blandt hvide og sorte, men begge parter har svært ved at få øje på et alternativ, som de har mere tiltro til, siger Sydafrikakender og ekstern lektor ved Institut for Statskundskab på Københavns Universitet, André Sonnichsen.

For et par år siden gav det genlyd i hele landet, da menneskerettighedsaktivisten og den nu pensionerede ærkebiskop i Cape Town, Desmond Tutu, i et læserbrev skrev, at han ikke længere ville stemme på ANC, og senere samme år erkendte præsident Jacob Zuma, at strukturen i apartheidøkonomien er forblevet

stort set intakt. At det fortsat primært er hvide mænd, der har ejerskab over økonomien, sådan som det altid har været.

De hvide ejer stadig jorden

Ifølge André Sonnichsen har verden haft en tilbøjelighed til at sætte ANC og nu afdøde Nelson Mandela, der i 1990'erne var med til at kickstarte det, der skulle have været et helt nyt Sydafrika, op på en piedestal, som nu vakler under begge parter.

- Mandela og ANC betalte en høj pris til den hvide minoritet, fordi man ville sikre en fredelig overgang fra apartheidstyre til demokrati. Den hvide elite fik lov til at fortsætte sin livsførelse som hidtil. Man undlod at tage et politisk, økonomisk og moralsk opgør med dem. De er aldrig blevet afkrævet at bidrage til opbygningen af et nyt Sydafrika. Jordfordelingen er stort set den samme som under apartheidstyre. Man har overladt den omfordeling, som skulle gavne den sorte flertalsbefolkning, til markedskræfterne, og det er slået fejl.

André Sonnichsen tilbragte de første 20 år af sit liv i Sydafrika, hvor hans far arbejdede og stadig arbejder i turistbranchen:

- Vi levede blandt den engelsktalende del af den hvide befolkning, som formelt set havde det ubeha-

” Man har overladt den omfordeling, som skulle gavne den sorte flertalsbefolkning, til markedskræfterne, og det er slået fejl.

André Sonnichsen,
lektor og Sydafrikakender

geligt med apartheid - men hvis ustrakte samarbejde med selvsamme styre også var en kendsgerning. Apartheid havde jo begunstiget alle hvide, men de liberale, engelsktalende tog afstand fra den anden hvide del af befolkningen - afrikaanerne - og hævdede, at apartheid havde været deres politiske projekt. Begge parter var dog bange for, at ANC kom til magten, for man anså dem for at være terrorister, der var styret af Sovjetunionen.

Når han i dag besøger Sydafrika, mærker han dog, hvordan flere og flere sorte ranker ryggen og udviser en selvbevidsthed, som var knægtet under det brutale apartheidstyre.

Fremgang spores

Mange sydafrikanere lever da også et bedre liv end for 25 år siden. Flere har i dag ordentlige sanitære forhold, elektricitet, flere får en uddannelse og færre lever i slum, ligesom der er opstået en sort middelklasse, hvoraf mange arbejder indenfor det offentlige system.

Men sandheden om Sydafrika er

også, at 15 millioner mennesker er arbejdsløse - næsten en tredjedel af befolkningen - og hver anden sydafrikaner lever under fattigdomsgrænsen på to dollar om dagen. Landet er fortsat et af de mest ulige samfund i verden, og det bidrager blandt andet til høj kriminalitet, lav gennemsnitslevealder og udbredt

vold i hjemmene.

Minearbejderne er begyndt at gøre oprør med strejker, hvor de kræver bedre arbejdsvilkår og højere løn, men de bliver gang på gang slået brutalt ned af politiet og dræbt på bestialsk vis.

Svælget mellem magthaverne og den almindelige befolkning bliver

” Jo, apartheid er afskaffet, men raceadskillelsen lever langt hen ad vejen videre som socialt arvegods. Landet er et af de mest ulige i verden.

Fra artiklen

Apartheid

2. februar 1990 ophævede Sydafrikas præsident de Klerk forbuddet mod blandt andet ANC. 11. februar fulgte han op med at løslade ANC's leder Nelson Mandela efter knap 28 års fængsel.

Det var starten på afskaffelsen af apartheid og begyndelsen på et demokratisk Sydafrika. Det første parlamentsvalg fandt sted fire år senere, hvor ANC vandt stort, og Mandela tiltrådte som landets præsident.

ANC

ANC, African National Congress, er den største og ældste politiske organisation i Sydafrika, grundlagt i 1912. ANC var den ledende nationalistiske modstandsbevægelse mod det hvide mindretalsstyre i Sydafrika, og efter at have vundet valget i april 1994 blev ANC's leder, Nelson Mandela, Sydafrikas første demokratisk valgte præsident.

SYDAFRIKANERNE I TAL

Sydafrika tæller 44,3 millioner indbyggere. Omkring 80 procent af befolkningen er klassificeret som sorte, omkring ni procent som hvide, ni procent som farvede og to procent indisk/asiatisk.

■ **HEROVER:** Trods frie valg og formel racelighed, lever raceadskillelsen videre i form af social ulighed. Det er stadig de hvide, der sidder på flæsken, mens mange sorte stadig lever i de ludfattige townships.

■ **TIL VENSTRE:** Hverdag i Sydafrika under apartheid. Hvide og sorte skulle bruge forskellige indgange for at komme i zoologisk have i Johannesburg i 1965.

større og større, hvilket også giver sig udslag i korruption især på kommunalt plan.

I en artikel i Berlingske for nylig udtalte professoren Nicola de Jager fra universitet i byen Stellenbosch, der ligger nordøst for Cape Town, at arbejdsløsheden og uligheden er de største problemer i dag:

- Vi har så meget potentiale, der ikke bliver realiseret. Vi har en af verdens mest ineffektive arbejdsstyrker, samtidig har vi et meget reguleret arbejdsmarked. De senere år

er lønningerne steget, mens produktiviteten er gået ned. Og de små og mellemstore virksomheder kæmper virkelig på grund af det.

Professoren kritiserede ANC for at lave modsatrettede tiltag:

- Den ene plan trækker mod højre, mens den anden plan trækker mod venstre. Og ANC har mere travlt med at tilgodese de mange forskellige ideologier i partiet end med at finde pragmatiske løsninger, der virker. Og det er ikke blot inden for den økonomiske politik, men også på mange andre politiske områder, forklarede hun til avisen.

Millioner smittet med hiv

Sydafrika er heller ikke gået fri af hiv og aids. Slet ikke. På verdensplan indtager landet en kedelig førsteplads, når det gælder udbredelsen af sygdommen. Millioner er døde, og det skønnes, at mellem fem og otte millioner børn, kvinder og mænd lige nu bærer smitten.

Når det er gået så galt, skyldes det blandt andet, at Nelson Mandela og ANC ikke tog epidemien alvorligt,

fortæller Jens Lundgren, professor og overlæge på Rigshospitalet.

- Mandela udtalte, efter han trådte tilbage som præsident, ved mange lejligheder, at han ærgrede sig over, at han ignorerede problemet, da han var præsident. Det forsøgte han senere at rette op på ved at gå meget aktivt ind i kampen mod aids. Sammen med Bill Clinton var han foregangsmand for at indstifte "The Global Fund", der yder økonomisk støtte til bekæmpelse af hiv.

Også Mandelas efterfølger Thabo Mbeki svigtede:

- Mbeki og den sydafrikanske regering accepterede ikke, at hiv var årsag til aids, og i begyndelsen af 00'erne kom epidemien helt ud af kontrol i Sydafrika. Først omkring 2004 erkendte regeringen, at man var nødt til at gøre noget, men da var mange millioner allerede blevet smittet, siger Jens Lundgren.

Partiet delt

Der skal meget til at vælte ANC, der nu har holdt sig ved magten i godt 20 år, mener André Sonnichsen fra

Københavns Universitet:

- ANC's fortsatte popularitet afspejler det faktum, at det var dem, der besejrede apartheid. Det giver en enestående historisk legitimitet. Samtidig er ANC for mange sorte meget mere end et politisk parti. Det er en bevægelse, der i årtier har kæmpet de sortes frihedskamp, så der skal meget til, før man melder sig ud af det fællesskab, påpeger han.

Den interne uenighed i partiet bliver diskuteret livligt i den offentlige debat. Groft sagt går uenigheden på, om man skal bevæge sig mod højre eller mod venstre:

- Den ene fløj mener, at man bør gå mere i retning af socialisme og gribe meget mere ind politisk i økonomien, mens den anden fløj mener, at man skal bevare en fri markedsøkonomi.

Ved det seneste parlamentsvalg i maj sidste år fik ANC 62 procent af stemmerne mod 65,9 procent ved valget i 2009. Partiets største konkurrent, oppositionspartiet Den Demokratiske Alliance, fik til gengæld en fremgang fra 16,7 til 22,2

procent. Årsagen til dykket hos ANC, mener iagttagere skal findes hos præsident Jacob Zuma, der ligger lavt i popularitet. Han er for eksempel blevet anklaget for at have brugt 15 millioner af statskassen til at renovere sit hjem. Selv hævder han, at pengene er brugt på at opgradere sikkerheden.

André Sonnichsen håber, at der kommer til at ske strukturelle forandringer i Sydafrika:

- Det er simpelthen nødvendigt, hvis almindelige mennesker skal have bedre levevilkår. De marginaliserede skal med ind i samfundet, og det kommer de kun, hvis man giver dem mulighed for det - blandt andet med jordreformer.

Men et oprør blandt den sorte del af befolkningen skal vi ikke vente:

- Det skal regeringen ikke have noget af. Det bliver slået ned. Det så vi for eksempel i 2012, da politiet dræbte 44 strejkende minearbejdere på en platinmine i Rustenburg.

Af Sonja Sabinsky,
Dagbladenes Bureau